

თურქული ელემენტები მარადიდის მეტყველებაში

ლილე თანდილავა

ასოცირებული პროფესორი
ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
აღმოსავლეთმცოდნეობის დეპარტამენტი
საქართველო, ბათუმი

აბსტრაქტი

არ არსებობს ენა, რომელშიც არ არის ნასესხობანი. ამ მხრივ არც ქართული ენაა გამონაკლისი. ქართულმა ენამ უამრავი ისტორიული ბედ-უკუღმართობა გამოიარა, რომლებმაც ჰპოვეს ენის ლექსიკაში ასახვა. როგორც ვიცით სამხრეთ საქართველოსა და ლაზეთის ტერიტორიების უმეტესი ნაწილი დღევანდელი თურქეთის ტერიტორიაზეა. აქ მცხოვრები ქართველი მოსახლეობა კი თურქეთის რესპუბლიკის მოქალაქეა და ორ ენაზე საუბრობს, ერთი მშობლიური ქართულია და მეორე კი ქვეყნის სახელმწიფო ენა თურქული, რომლითაც ის ურთიერთობს ქვეყნაში არსებულ ყველა ინსტიტუტთან. თურქული გახდა მათთვის დომინანტი ენა. მისი გამოყენების არეალი არის უფრო ფართო. აქედან გამომდინარე, ენამ მოახდინა თურქული ლექსიკის შემოღება მათ სასაუბრო ქართულში.

1921 წელს თურქეთსა და საქართველოს შორის მოხდა ოფიციალური საზღვრი გავლება. საქართველოს ორ სოფელს - „მარადიდსა“ და „სარფს“ ერთნაირი ბედი ეწია, ისინი გაიყო შუაზე. გაიყო არა მარტო სოფელი, არამედ ოჯახები, ნათესავები და სამშობლო. ეს დიდი ტკივილი არ შუშდება და გადაეცემა თაობიდან თაობას. სოფელ „მარადიდს“ თურქები „მურათლის“ ეძახიან. ზუსტად საუკუნის გასვლის შემდეგ მოხერხდა პირველად ამ სოფელში ბათუმის უნივერსიტეტის მეცნიერთა ჯგუფის

შესვლა და „მარადიდის“ მონოგრაფიისთვის მასალების მოძიება, ჩაწერა და გამოცემა.

მონოგრაფიაში შეტანილი მასალით დავინტერესდი და მინდა გამოვიკვლიო თუ რა დოზით არის თურქული ლექსიკა შესული ქართულში, რომელსაც ამ კონკრეტულ გეოგრაფიულ რეგიონში ლაპარაკობენ. კვლევის დროს საინტერესო გრამატიკულ და ფონეტიკურ ცვლილებებს წავაწყდი: გამოსაკვლევ მასალაში ძირითადად სესხება ეხება ენის სახელად ნაწილებს, რომელთაც მოსდით გამჟღერება, დაყრუება, ბგერის გადასმა ან კიდევ ბგერის დამატება. რაც შეეხება სესხებას ზმნურ ნაწილში არის საკმაოდ მცირე. მარადიდის ქართულში შედარებით ნაკლები თურქული ლექსიკაა ხმარებაში შემოსული, ვიდრე ლაზურ დიალექტში;

მივედი შემდეგ დასკვნებამდე :

მარადიდულზე საუბრისას ხმარობენ პარალელურ ნასესხებ სიტყვებს, როგორც ქართულს ისე თურქულს. ქართული ჯერ კიდევ ახსოვთ, მიუხედავად ასი წლის გავლისა;

შენარჩუნებულია ძველი ნასესხები ლექსიკა, რომელიც არ შეიძლება ჩავთვალოთ ახალ ნასესხებათ, რადგან იგივე ლექსიკა აქაურ კილოკავებშიც იხმარება. (სავარაუდოთ ეს ძველი გაყოლილი ნასესხები ლექსიკაა);

ახალი ლექსიკის სესხება მცირე დოზითაა, რომელიც ჩვენს კილოკავებში არ მოიძებნება და არ იხმარება.

ყველაზე სასიხარულო და საამაყო ფაქტი ისაა, რომ შენარჩუნებული აქვთ ქართული ზმნის ფორმები, რასაც ვერ ვიტყვით ლაზურზე. ამ ზღვა მასალაში მხოლოდ რამდენიმე ზმნაა ნასესხები თურქულიდან, ხოლო ლაზურს უამრავი ზმნა აქვს ნასესხები და ლაზური გრამატიკისათვის დამახასიათებელ ყალიბში აქვს ჩასმული. იგულისხმება ზმნის ძირი, რომელიც არის თურქული, წარმოება კი ლაზური. ეს ტენდენცია ეხება არა მარტო მხოლოდ ლაზურს, არამედ თურქეთის ტერიტორიაზე არსებულ ქართულ დიალექტებსა და კილოკავებსაც.

აღსანიშნავია კიდევ ის ფაქტი, რომ თანამედროვე ქართულ ენაში აღარ გვაქვს ასო-ბგერა „იოტა“, მაგრამ აქ, მარადიდულ ქართულში აღდგენილია ძველი ასო-ბგერა. შესაძლებელია ეს გამოწვეული იყოს თურქულ ენაში არსებული ასო-ბგერის

„იოტის“ ხმარებით. მაგრამ ეს მხოლოდ ნასესხებ სიტყვებში არ გვხვდება, იგი ქართულ დიალექტშიც იხმარება. რაც აშკარად იძლევა იმის თქმის უფლებას, რომ შეიძლება ჩაითვალოს ასობგერის გამოყენება ძველი ქართულიდან შენარჩუნებულად.

თურქულში გვაქვს უმლაუტიანი ხმოვნები, ქართულში მისი არ არსებობის გამო, იგი ენაში შესაბამისი ქართული ხმოვნებით გადმოდის, დარღვეულია თურქული ენისათვის დამახასიათებელი ჰარმონია.

საკვანძო სიტყვები: თურქული ელემენტები მარადიდის მეტყველებაში

შესავალი

როგორც ვიცით სამხრეთ საქართველოსა და ლაზეთის ტერიტორიების უმეტესი ნაწილი დღევანდელი თურქეთის ტერიტორიაზეა. აქ მცხოვრები ქართველი მოსახლეობა კი თურქეთის რესპუბლიკის მოქალაქეა და ორ ენაზე საუბრობს, ერთი მშობლიური ქართულია და მეორე კი ქვეყნის სახელმწიფო ენა თურქული, რომლითაც ის ურთიერთობს ქვეყანაში არსებულ ყველა ინსტიტუტთან. თურქული გახდა მათთვის დომინანტი ენა. მისი გამოყენების არეალი არის უფრო ფართო. აქედან გამომდინარე, ენამ მოახდინა თურქული ლექსიკის შემოღინება მათ სასაუბრო ქართულში.

მეთოდი

ნაშრომი ეფუძნება თურქულიდან ნასესხებ ლექსიკას მარადიდულ ქართულში. გამოყენებულია სამეცნიერო სფეროში ფართოდ გავრცელებული და აღიარებული მეთოდოლოგია, რომელიც მოიცავს დაკვირვებისა და ემპირიული მიდგომების ერთობლიობას. ჯერ ვახდენდი მასალების მოპოვება-სისტემატიზაციას. აქ, ბუნებრივია, იგულისხმება თურქული ნასესხობები. შემდგომ ეტაპზე ვაჯერებდი და ვაანალიზებდი ემპირიულ მასალას, ვიკვლევდი მათ შორის მიმართებებს. საბოლოოდ კი, მიღებული შედეგების ინტერპრეტაციის საფუძველზე ვაკეთებდი შესაბამის დასკვნებს.

შედეგი

კვლევამ შესაძლებლობა მომცა მეპოვა ის განმასხვავებელი ნიშნები, რაც საერთო სემანტიკის მქონე ნასესხებ თურქულ სიტყვებს ახასიათებთ. კერძოდ, დარღვეულია თურქული ენისათვის დამახასიათებელი ხმოვანთა ჰარმონია, ასევე ცვლილებებია ბევრ ფონეტიკურ პროცესებში. მასალაში აღმოჩნდა უამრავი ნიმუში დაყრუების, გამჟღერების, თანხმოვნის დაკარგვის, მეტათეზისის, ასიმილაციისა და დისიმილაციის.

მსჯელობა

არ არსებობს ენა, რომელშიც არ არის ნასესხობანი. ამ მხრივ არც ქართული ენაა გამონაკლისი. ქართულმა ენამ უამრავი ისტორიული ბედ-უკუღმართობა გამოიარა, რომლებმაც ჰპოვეს ენის ლექსიკაში ასახვა. როგორც ვიცით სამხრეთ საქართველოსა და ლაზეთის ტერიტორიების უმეტესი ნაწილი დღევანდელი თურქეთის ტერიტორიაზეა. აქ მცხოვრები ქართველი მოსახლეობა კი თურქეთის რესპუბლიკის მოქალაქეა და ორ ენაზე საუბრობს, ერთი მშობლიური ქართულია და მეორე კი ქვეყნის სახელმწიფო ენა თურქული, რომლითაც ის ურთიერთობს ქვეყნაში არსებულ ყველა ინსტიტუტთან. თურქული გახდა მათთვის დომინანტი ენა. მისი გამოყენების არეალი არის უფრო ფართო. აქედან გამომდინარე, ენამ მოახდინა თურქული ლექსიკის შემოდინება მათ სასაუბრო ქართულში.

1921 წელს თურქეთსა და საქართველოს შორის მოხდა ოფიციალური საზღვრის გავლება. საქართველოს ორ სოფელს - „მარადიდს“ და „სარფს“ ერთნაირი ბედი ეწია, ისინი გაიყო შუაზე. გაიყო არა მარტო სოფელი, არამედ ოჯახები, ნათესავები და სამშობლო. ეს დიდი ტკივილი არ შუშდება და გადაეცემა თაობიდან თაობას. სოფელ „მარადიდს“ თურქები „მურათლის“ ეძახიან. ზუსტად საუკუნის გასვლის შემდეგ მოხერხდა პირველად ამ სოფელში ბათუმის უნივერსიტეტის მეცნიერთა ჯგუფის შესვლა და „მარადიდის“ მონოგრაფიისთვის მასალების მოძიება, ჩაწერა და გამოცემა.

მონოგრაფიაში შეტანილი მასალით დავინტერესდი და მინდა გამოვიკვლიო თუ რა დოზით არის თურქული ლექსიკა შესული ქართულში, რომელზეც ამ კონკრეტულ გეოგრაფიულ რეგიონში ლაპარაკობენ. კვლევის დროს საინტერესო გრამატიკულ და ფონეტიკურ ცვლილებებს წავაწყდი: გამოსაკვლევ

მასალაში ძირითადად სესხება ეხება ენის სახელად ნაწილებს, რომელთაც მოსდით გამჟღერება, დაყრუება, ზგერის გადასმა ან კიდევ ზგერის დამატება. რაც შეეხება სესხებას ზმნურ ნაწილში არის საკმაოდ მცირე. მარადიდის ქართულში შედარებით ნაკლები თურქული ლექსიკაა ხმარებაში შემოსული, ვიდრე ლაზურ დიალექტში;

მივედი შემდეგ დასკვნებამდე:

მარადიდულზე საუბრისას ხმარობენ პარალელურ ნასესხებ სიტყვებს, როგორც ქართულს ისე თურქულს. ქართული ჯერ კიდევ ახსოვთ, მიუხედავად ასი წლის გავლისა;

1.მარჯვენა კოლი, ხელი ხარ ჩემიო.(888)

Kol ხელი.(861) K>კ.

2.ამან ბუკი არ აძლევს, ძუზი არ აძლევს.(890)

Yüzსახე, პირი.(1510) Ü>უ.

3.ერთ ამხანაგთან კონუშუორ, ლაპარაკობთ, ერთ კაცთან გურჯულაა.(898)

Konuşmak საუბარი.(867)

4.დაფქვილი ჯევიზი ჩავაყრით, კაკალი ჩავაყრით.(837)

Ceviz კაკალი. (211)

შენარჩუნებულია ძველი ნასესხები ლექსიკა, რომელიც არ შეიძლება ჩავთვალოთ ახალ ნასესხებათ, რადგან იგივე ლექსიკა აქაურ კილოვანებშიც იხმარება. (სავარაუდოთ ეს ძველი გაყოლილი ნასესხები ლექსიკაა);

ქილისე იყო, ერთ ღამეზე აქაურა ხალხმა დაანგრიენ.(800)

Kilise ეკლესია, ტაძარი(8520) უცვლელია

დედს ხუთი ყანნი იქა.(801)

Kayın მაზლი.(808) K > ყ I>ი

ამის ხისიმს გაღმა სახლი ქონია.(801)

Hisım ნათესავი.(613) I> ი

ამის ძველ სახლში სანდულით ფარა ნახა, ერთი ჩვალი ფარა იყო.(801)

Sandıkსკივრი,ზანდუკი;(1215) I>ი

Çuval ტომარა.(293)სდაკარგულია

Para ფული, მონეტა;(1150) უცვლელია

ქალები დაართავდენ და ქილიმი გააკეთებდენ.(804)

Kilim ფარდაგი;(852) უცვლელია.

ახალი ლექსიკის შესახებ მცირე დოზითაა, რომელიც ჩვენს კილოკავებში არ მოიძებნება და არ იხმარება;

მე მარანკოზი ვარ, შიშის კარები ვაკეთებდი.(803)

Marangoz დურგალი(942) G>კ

ისე მოლჯი მოყავდენ, ბათუმამდე ჩევდოდენ.(804)

Yolcu მეზავრი;(1495) ბოლოკიდურიS>ი არ დაემორჩილა ხმოვანთა ჰარმონიას

მაშინ ბუზდოლაბი ზათი არ იყო.(805)

Buzdolabi მაცივარი(188) I>ი

თამარა ყოფილა, აქაური ქრალიჩესი, დიდი კაცის შვილი, შვიდი ყათირი ალთუნი მიქონდა.(808)

Kral+içe დედოფალი.(881)

Katırჯორი(802)k>ყ I>ი

დედე თუჯარი იყო, მაღაზა ქონდა.(809)

Dede ბაბუა, პაპა.(312)

Tüccar ვაჭარი.(1379) Cდაკარგულია P>უ

Mağaza მაღაზია.(923) უცვლელია

4. ყველაზე სასიხარულო და საამაყო ფაქტი ისაა, რომ შენარჩუნებული აქვთ ქართული ზმნის ფორმები, რასაც ვერ ვიტყვით ლაზურზე. ამ ზღვა მასალაში მხოლოდ რამდენიმე ზმნაა ნასესხები თურქულიდან, ხოლო ლაზურს უამრავი ზმნა აქვს ნასესხები და ლაზური გრამატიკისათვის დამახასიათებელ ყალიბში აქვს ჩასმული. იგულისხმება ზმნის ძირი, რომელიც არის თურქული, წარმოება კი ლაზური. ეს ტენდენცია ეხება არა მარტო მხოლოდ ლაზურს, არამედ თურქეთის ტერიტორიაზე არსებულ ქართულ დიალექტებსა და კილოკავებსაც.

არ მყოფნიან და იდარე ვიჯები.(824)

İdare etmek მართვა.(654) სახელადი ნაწილი უცვლელია, ხოლო ზმნა ქართულია ანუ კალკირებული ფორმა;

ამან ბუკი არ აძლევს, ძუზი არ აძლევს.(890)

Yüzსახე, პირი.(1510) P>უ

ნავით ბათუმში წევდოდნენ ალიშ-ვერიში იქდენ, მოვდოდნენ.(896)

Alışveriş yapmakვაჭრობა(52)I>ი

4. დმერთმა გაგაფაქოს.(875)

Paklamak გაწმენდა, გამართლება, მოსპობა(1148)

ეს ზმნა ნასესხები აქვს აჭარულსაც და ლაზურსაც
.გაფალება/გაფაქება-- ოფალუ(ლაზ)

5. გუბრებმა მიწა დააზაიფა.

Zayıflamak-გახდომა, დასუსტება. (1522) ეს ზმნაც ნასესხები
აქვს ლაზურს - ოზაიფუ.

5. აღსანიშნავია კიდევ ის ფაქტი, რომ თანამედროვე ქართულ
ენაში აღარ გვაქვს ასო-ბგერა „იოტა“, მაგრამ აქ, მარადიდულ
ქართულში აღდგენილია ძველი ასო-ბგერა. შესაძლებელია ეს
გამოწვეული იყოს თურქულ ენაში არსებული ასო-ბგერის
„იოტის“ ხმარებით. მაგრამ ეს მხოლოდ ნასესხებ სიტყვებში არ
გვხვდება, იგი ქართულ დიალექტშიც იხმარება. რაც ამკარად
იძლევა იმის თქმის უფლებას, რომ შეიძლება ჩაითვალოს ასო-
ბგერის გამოყენება ძველი ქართულიდან შენარჩუნებულად.

სოადები ჩეფერონა.(800)

Soyadı -გვარი(1267) I>ი

დედს ხუთი ყანა იქა.(801)

Kayın მაზლი (808) K > ყ I>ი

ფერი იყიდება ოცდა ექს ყირმიზ ალთუნათო.(801)

Yer დედამიწა,მიწა, ადგილი;(1479) უცვლელია

ფოლურთი, სინორი, ლობიო დაბექმეზი.(803)

Yoğurt მაწონი;(1492)

ზედან კააალული იყო.(803)

Kaya +lɪkკლდე+იანი ბოლოკიდური k>ღ I>ი.

6.აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ თურქულში არსებული
თავკიდური K-ქ ბგერა აჭარულ დიალექტში გადმოდის ყ, ხ,
კბგერებად. ლაზურში ტენდენცია შეცვლილია, აქ თურქული
თავკიდური ბგერა K -ქ მკვეთრდება და კ ბგერით გადმოდის.
თურქულში ასევე ბოლოკიდურ K-ქ მჟღერდება ხმოვნის დარ-
თვისას და იგი გამჟღერებული ფორმით ლ ბგერით გადმოდის
ორივე კილოკავში. ამიტომ იგი ხშირ შემთხვევაში ამ ფონეტი-
კური კანონზომიერებით იხმარება ლაზურ და მარადიდულ
მეტყველებაში;

1.თამარა ყოფილა, აქაური ქრალიჩესი, დიდი კაცის შვილი, შვიდი ყათირი ალთუნი მიქონდა. (808)

Katır ჯორი.(802)K>y I>ი

2.დაწერილი მაქს სახში, არჩივიდან ევლე ქახიდი.(879)

Arşiv არქივი. (71) Ş>ჩ ეს შეიზლება ძველ ქართული ლექსიკიდან წაღებული იყოს.

Kağıt ქალაღი. (762) K>ხ

3.მარჯვენად კოლი, ხელი ხარ ჩემიო.(888)

Kol ხელი.(861) K>კ

4.სიძეს ძუზუდი დავაბი.(899)

Yüzük ბეჭედი.(1513) Ü>უ K>ღ

5.უწინ იღმერავდენ, ყარში-ბერი იღმერავდენ.(909)

Karşı beri მოპირდაპირე(794) K>ყ

7. გვაქვს ბგერის დაყრუების შემთხვევებიც;

1.საღამოზე ხაჩი ჩანს, სინათლეები ენთებთან.(818)

Haç ჯვარი.(568) H>ხ.

2.ახლა დრო კაია, ძველი დროს ფუხრობა იყო, არ იყო რამე.(828)

Fukara ღარიბი, ღატაკი.(494) K> ხ; მაწარმოებელი ქართული - ობა

3.ჩემი ბაბა ანეს ტათლი ქვიოდა.(870)

Baba anne ბებია (მამის დედა.) (101)

Tatlı (აქ) ქალის სახელია

4.მარჯვენად კოლი, ხელი ხარ ჩემიო.(888)

Kol ხელი.(861) K>კ.

5.საჯი დაბურავდენ, ღველფი დაყრიდენ.(897)

Saç თუნუქი.(1201)Ç>ჯ

8. თურქულში გვაქვს უმლაუტიანი ხმოვნები, ქართულში მისი არ არსებობის გამო, იგი ენაში შესაბამისი ქართული ხმოვნებით გადმოდის, დარღვეულია თურქული ენისათვის დამახასიათებელი ჰარმონია;

1.ქოქიდან ამუყურია, გახეთქილა, ხმება.(815)

Kök ფესვი.(875)Ö>ო.

2.ძველი დუგუნები სახლებში იქნებოდა.(811)

Düğün ქორწილი.(391)Ü>უ.Ğ>გ.

3. მოგურთი შევაყენავ, მაღი გავაკეთავ, ფედნირი გავაკეთავ, სუთლი გავაკეთავ. (841)

Sütlü რძე+ იანი. (1167) $\bar{S}$ >უაქაც უმლაუტიანი ხმოვნების არ ქონების გამო გადმოდის ქართული უ ან ი ხმოვნით

4. აქ სოფელი ყოფილა, გოლის ძირში/ფსკერზე ახლაცაა ნანგრევები. (876)

Göl ტბა, ტბორი, გუბურა. (538)

5. სიძეს ძუზული დავაბი. (899)

Yüzük ბეჭედი. (1513) $\bar{S}$ >უ K >ღ

9. თურქულ ენაში ნასესხები სიტყვა „SİGARA“ ამ კილოკავსა და ლაზურის კილოკავში ძ ბგერით გადმოდის S >ძ; ასეთი ნასესხები აქვს აჭარულ დიალექტს. შეიძლება ეს იყოს ძველი ნასესხები.

ძიგარას ვსვავ. (839)

Sigara პაპიროსი, სიგარეტი. (1257) ეს სიტყვა ევროპულია, ჩვენთანაც ნასესხებია, ლაზურშიც და აჭარულშიც ერთნაირად იცვლის ფორმას.

თოთხმეტი თერძხანე იყო მარადიდში. (849)

Tersane დოკი, (135) S >ძ თავდაპირველი ფორმა ამ ტიპის სიტყვებისა არის Tershane, hastahane, postahane და სხვა, მაგრამ შემდგომში თავად თურქულმა ენამ დაკარგა H ასობგერა. ჩვენს მაგალითში ჰ ბგერა აღდგენილია, ანუ ძველი ფორმითაა.

H ბგერის ნაცვლად იხმარება ყრუ ხშული .H >ხ

10. იქ სადაც გვაქვს თურქული და ქართული ენებისათვის დამახასიათებელი ხმოვანთა და თანხმოვანთა თანხვედრა, მაშინ ნასესხები ლექსიკა უცვლელი ფორმით შემოდის ენაში.

1. ახალ გელინებს საქმე არ აქვან. (838)

Gelin პატარძალი (515)/

2. ამა დარამაზი (ცელქი) იყო, ბოზული იყო. (840)

Yaramaz ცელქი (1457)/

3. დარიჯები მყავან, ისინი საქმობენ. (844)

Yarıcı მოიჯარე (1460) I >ი/

4. ჭკვა ნოქსანი მქონდენ. (886)

Noksan ნაკლი, უკმარისობა. (1073)

5.კარის უკან ბიბრები.(899)

Biber წიწაკა, პიმპილი.(150)

11. ასევე ნასესხებია ლექსიკა თურქულიდან და დართული აქვს ქართული -ები და -ობა სუფიქსები.

1.ძველი დუგუნები სახლებში იქნებოდა.(811)

Düğün ქორწილი.(391) ობ>უ ობ>გ.

2.ახლა დრო კაია, ძველი დროს ფუხრობა იყო, არ იყო რამე.
(828)

Fukara ღარიბი, ღატაკი(494) ობ> ხ; მაწარმოებელი ქართული - ობა.

3.ყველამფერი გააკეთავ, ჰაზირობა იქავ.(831)

Hazır ობა, ოზამზარეული(602) ობ>ი; მაწარმოებელი- ობა.

4.კარის უკან ბიბრები.(899)

Biber წიწაკა, პიმპილი(150).

5.გუბრებმა მიწა დააზაიფა.

Gübre ნაკელი (554) ობ>უ.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. „Maradidi“ (2020). Batumi. „მარადიდი“, (2020). ბათუმი;
2. Turkul-Kartuli Leksik’oni, (2001). L.Chlaidze. Stamboli. თურქულ-ქართული ლექსიკონი (2021). ლ. ჩლაიძე. სტამბოლი.

Turkish elements in Maradidi's speech

Lile Tandilava

Associate professor
Batumi Shota Rustaveli State University
Department of Oriental Studies
Georgia, Batumi

Abstract

In the world, there is no language without borrowed words. The Georgian language is not an exception in this regard. It has undergone many historical upheavals, which are reflected in the language vocabulary. As it is known, most of the territories of South Georgia and Lazeti are located on the territory of modern Turkey, and the Georgian population, living there, are citizens of the Republic of Turkey, who speak two languages, one of which is the native Georgian language, and the other is Turkish, the state language of the country, through which people communicate with all existing institutions in the country. Turkish has become the dominant language for them, and its scope is much wider. Thus, the Turkish vocabulary was introduced into the spoken Georgian language.

In 1921, the official border was drawn between Turkey and Georgia. Two villages of Georgia - "Maradidi" and "Sarpi" shared the same fate: they were divided in half. Not only the villages were divided, but also families, relatives and homeland. This severe pain has not been healed and was passed down from generation to generation. Turks call the village of Maradidi "Muratli". Exactly one century later, a group of scientists from Batumi University came to

this village for the first time. They found, recorded and published materials for the monograph "Maradidi".

I was interested in the material included in the monograph, and I set out to find out how much Turkish vocabulary is included in the Georgian language, which is spoken in this particular geographic region. In the course of the research, interesting grammatical and phonetic changes were found: in the research material, borrowings mainly refer to the nominative parts of the language, where there occurs deafening of voiced sounds, their alternation and addition. The borrowings in the verb part are quite few. In the Georgian Maradidi dialect, there is relatively less Turkish vocabulary than in the Laz dialect.

The following conclusions can be drawn:

1. In Maradidi, there are used parallel, borrowed words, both Georgian and Turkish. Still, 100 years later, people remember and speak Georgian;

1. დაფქვილი ჯევიზი ჩავაყრიტ, კაკალი ჩავაყრიტ. (837)

Ceviz კაკალი. (211) – (walnut)

2. The old borrowed vocabulary is preserved and cannot be regarded as new borrowed words, because the same vocabulary is used in the local dialects (perhaps this is an old extant borrowed vocabulary);

1. ქილისეიყო, ერთ ღამეზე აქაურა ხალხმა დაანგრიენ. (800)

Kilise ეკლესია, ტაძარი. (8520) (the word "Kilise" – „Church, Cathedral” remains unchanged).

Borrowing new vocabulary, what is not characteristic to our dialects, occurs in small doses;

1. მარანკოზი ვარ, შიშის კარები ვაკეთებდი. (803)

Marangoz დურგალი. (942) G>კ - (Carpenter)

2. არ მყოფნიან და იდარე ვიჯები. (824)

İdare etmek მართვა. (654) - (Management) - the nominal part is unchanged, while the verb is Georgian or it is a calcified form;

4. It is also noteworthy, that in the modern Georgian language, we no longer have the letter "iota", but in Maradidi Georgian, this old letter has been preserved. This may be due to the use of the letter

"iota", which exists in the Turkish language. However, this is found not only in borrowed words, but also in the Georgian dialect, which unequivocally gives the right to say that this letter has survived from the ancient Georgian and is still used today.

1. სოფლები ჩეფერონ ნა. (800)

Soyadı - გვარი (1267) I>o - (Surname)

5. It is also noteworthy that the letter „K“ at the end of a word in Turkish is conveyed by letters „ყ,ბ,კ“ in the Adjarian dialect. In the Laz language, the trend has changed: the final Turkish letter „K“ is more clearly pronounced as the sound / k /. In Turkish, the final „K“ becomes voiced in front of a vowel, and is pronounced ღ - / gh / in both dialects. Therefore, it is often used in accordance with this phonetic pattern in Laz and Maradidi speech.

1. უწინ იღმერავდენ, ყარში-ბერი იღმერავდენ. (909)

Karşı beri მოპირდაპირე. (794) K>ყ - (opposite)

2. ბოლამულები გავრეცხავ. (830) (do the washing-up)

Bulaşık ჭურჭელი. (182) U>ო; I>ო; K>ღ;- (dishes)

There have also been found some cases of making consonant voiceless:

1. სადამოზე ხაჩიჩანს, სინათლები ენთებიან. (818)

Haç ჯვარი. (568) H>ხ - (cross)”

In the Turkish language there are umlaut vowels, due to their absence in the Georgian language, they are transmitted by the corresponding Georgian sounds, thus, the harmony characteristic of the Turkish language is violated;

1. სოფელი ყოფილა, გოლის ძირში/ფსკერზე ახლაცაა ნანგრევები. (876)

Göl ტბა, ტბორი, გუბურა. (538) – (Lake, pond)

8. In the word "SİGARA", borrowed from the Turkish language, the letter „S“ is pronounced as Georgian “ძ” - / dz / in the Maradidi and Laz dialects; the Adjarian dialect has a similar borrowing. Perhaps, this is an old borrowing.

1. ძიგარას ვსვავ. (839)

Sigara პაპიროსი, სიგარეტი(1257) – (Cigarette) is a European word, it is also a borrowed word in the Georgian language; it changes its form in the same way in the Laz and Adjarian dialects.

If we have a combination of vowels and consonants, typical for the Turkish and Georgian languages, then the borrowed vocabulary enters the language without changes.

ქილისე იყო, ერთ ღამეზე აქაურა ხალხმა დაანგრიენ.(800)

Kilise ეკლესია, ტაძარი.(8520) -(Church, Cathedral) is unchanged.

There are words with Georgian affixes as well.

1.ძველი დუგუნები სახლებში იქნებოდა.(811)

Dügün ქორწილი.(391) ႁ >უ/ა/ ႁ >გ/გ/ - (wedding).

Keywords: Turkish elements in Maradidi's speech.